

Masterclass 'Klimaatbestendig inrichten' voor iedereen

Een masterclass 'klimaatbestendig inrichten'. Niet voor één type specialist, nee, juist voor alle denkbare disciplines in de openbare ruimte. Zowel buiten als binnen. Deze thematische en procesmatige kijk, met klimaatadaptatie als onderlegger, leverden de gemeente Hoogeveen en Waterschap Reest en Wieden veel brede kennis op in de eigen organisatie.

Begin 2015 schreef Hoogeveen zich samen met toenmalig waterschap Reest en Wieden in voor de nominatie van 'impactproject' van het Stimuleringsprogramma Ruimtelijke Adaptatie (SRA) van het ministerie van I&M. Door drie projecten als één geheel aan te bieden, ontstond een case met klimaatadaptatie als gemene deler.

De gemeente en het waterschap hadden in cofinanciering al opdrachten liggen bij verschillende adviesbureaus voor de opdrachten. Een neerslagstresstest voor een groot gedeelte van Hoogeveen werd door Hydrologic uitgevoerd, een hittestresstest voor de stad en dorpen werd gedaan door Tauw en op haar beurt ontwierp Wareco een basis waterstructuur door Hoogeveen. Allemaal technische projecten met natuurlijk een technische uitkomst.

In het voorjaar van 2015 bleek dat het totaalproject van Hoogeveen de naam 'impactproject' mocht dragen. Samen met die titel kwam ook een subsidiebijdrage van het stimuleringsprogramma, te besteden aan het project, op een dusdanige manier dat de uitkomsten zouden bijdragen aan de landelijke discussie rondom klimaatadaptatie.

Masterclass

De gemeente en het waterschap wisten gelijk waar ze deze middelen voor wilden inzetten. In den lande wordt bij de RIONED-dag, symposia en bijeenkomsten vaak geroepen: 'Ja ik snap het wel, die klimaatverandering, maar mijn collega's willen niet mee'. Om die reden hebben gemeente en waterschap gekeken naar die andere, zeker niet onbelangrijke stap. Het proces! Hoe krijg ik mijn collega's, mijn organisatie, mijn college en/of raad mee?

Al snel borrelde het idee van een Masterclass naar boven. Een serie van drie halfdaagse sessies, met als basis de nieuwe trits van het SRA: 'Weten – Willen – Werken'. Samen met Floris Boogaard, lector Ruimtelijke Transformaties aan de Hanzehogeschool Groningen, werd een masterclass opgezet, met als een doel een gemeentelijke organisatie zo breed mogelijk klaar te stomen voor klimaatbestendig denken en inrichten. Genodigden? Stedenbouwers, rioleurs, (water)managers, groenontwerpers, waterschappers, bodemkundigen, projectleiders, adviseurs, civiel technici, regisseurs, planeconomen, RO'ers, beheerders, beleidsmakers. En ze waren er allemaal.

Sessie 1: Weten

Deze sessie vond plaats in Groningen. De belangrijkste eerste stap was om alle deelnemers van de juiste basiskennis te voorzien. Een kort en interactief college van lector Boogaard over klimaatverandering, mogelijke oplossingen en kansen bleek geen overbodige luxe.

De Rijksuniversiteit had voor deze gelegenheid samen met de Hogeschool een 3D-model gemaakt van de neerslagstresstest. Wat gebeurt er in Hoogeveen als er 60 mm neerslag in een uur valt? Alle deelnemers konden letterlijk 'met een andere bril' op kijken naar de stad in een speciale 3D-ruimte. Het gaf al snel discussie over de ernst, de urgentie en ook al richtingen voor oplossingen.

Deelnemers konden zelf de camera sturen en probleemgebieden van verschillende kanten benaderen. Het bleek een waardevolle manier van probleembenadering. Na de 3D-sessie zijn probleemgebieden in de stad verder uitgelicht door middel van www.climatescan.nl.

Sessie 2: Willen

Een maand later vond de tweede sessie plaats op het kantoor van het waterschap in Meppel. Na een korte introductie over allerlei verschillende vormen van klimaatbestendige maatregelen was het tijd om met de gehele groep naar buiten te gaan. Even

verderop in de wijk Ezinge stond een door studenten van de Hanzehogeschool opgezette praktijkproef klaar. De wijk Ezinge is rond 2008 na een herinrichting uitgerust met waterdoorlatende bestrating. Sinds de aanleg is er door de gemeente geen bijzonder onderhoud verricht.

De straat wordt normaal geveegd en behandeld, als was het een gewone straat. De studenten hadden een groot parkeervak afgedamd en voorzien van meet- en filmapparatuur. Het vak werd voor de ogen van de deelnemers onder water gezet met een giertank. Het water werd zichtbaar opgenomen door de bestrating en de onderlaag. Uit de meetresultaten bleek later dat de straat na zeven jaar regulier onderhoud nog steeds voldoende functioneert. Op het terrein van het waterschap werden andere voorzieningen (waaronder een ondergrondse infiltratievoorziening) getest en geïnspecteerd. Een aantal spookverhalen over bepaalde type voorzieningen werd in een paar uur naar het land der fabelen geweest. En daar was het vooral om te doen: In gesprek gaan over voor- en nadelen van voorzieningen. Alle deelnemers konden op een sheet met een groot aantal voorzieningen aangeven waarom zij deze wel, of waarom juist niet zouden gebruiken in een probleemgebied.

Sessie 3: Werken

In deze laatste sessie kwam alle opgedane kennis vanuit allerlei disciplines samen. Het doel was om deze kennis actief om te zetten naar een oplossingsgerichte benadering van probleemgebieden in de stad. De deelnemers kregen de keuze om deel te nemen aan twee van vier aanwezige parallelsessies. Zo vertelde onder meer Irene Poortinga van Amsterdam Rainproof hoe je burgers en bedrijven betrekt in je proces om een stad klimaat-

bestendig te maken. Ze zijn er immers onderdeel van. Johan Bouma van Wareco nam deelnemers mee in de kansen voor de waterstructuur van stadscentrum naar stadsrand. Thomas Klomp van de gemeente en Floris Boogaard pakten twee probleemgebieden bij de kop en onderzochten een breed scala aan mogelijkheden om tot een oplossing te komen. Alles dat werd besproken in de afzonderlijke groepen, is naderhand plenair gedeeld, bediscussieerd en vastgelegd.

Aan het einde van deze laatste sessie waren ook de verantwoordelijk wethouder van de gemeente Hoogeveen en een bestuurder van het waterschap aanwezig. Zij kregen van de sessieleiders en aanwezigen te horen welke (individuele) winsten zijn behaald met deze integrale procesbenadering.

Conclusie

Voor het waterschap en voor de gemeente is de masterclass een bijzonder waardevol instrument gebleken. En dit geldt voor zowel de afzonderlijke organisaties als voor de individuele deelnemers. Het heeft de onderlinge band tussen medewerkers van de twee organisaties versterkt, waar deze overigens al niet slecht was. 'Samen' bleek het sleutelwoord.

Op beide werkvloeren zijn collega's uit de openbare ruimte niet langer meer een vreemdeling. De masterclass dwong de aanwezigen ook om te luisteren naar de inzichten en problemen van een andere vakdiscipline. Het bood ruimte voor een constructieve manier van werken aan één bepaald thema.

Klimaatbestendig inrichten

De wijze waarop we rekening moeten houden met klimaatverandering vergt binnen

beide organisaties een cultuurverandering, waarbij we best even stil mogen staan. De serie masterclasses heeft zeker geholpen deze cultuurverandering te versnellen.

De opzet van de masterclass was breed en vroeg relatief veel tijd van een grote groep mensen. Toch zijn beide organisaties bereid geweest deze tijd en inzet te leveren, omdat zij het procesmatige doel van de sessies onderstrepen.

Op de werkvloer is nu al merkbaar dat men bij vraagstukken die klimaatverandering betreffen elkaar veel sneller weet te vinden en weet 'waar Abraham de mosterd haalt'. Het biedt een efficiëntere werkwijze, die tot zijn recht komt bij alle projecten die (gaan) spelen in de openbare ruimte. De opgave blijft immers.

In Hoogeveen zijn de uitkomsten van de deelprojecten en de opbrengsten van de masterclasses gepresenteerd aan het college. Deze zijn serieus, maar enthousiast ontvangen. Inmiddels werkt de gemeente Hoogeveen aan een integrale watervisie, die in de basis beschrijft hoe Hoogeveen de komende decennia om gaat met klimaatverandering en hoe oplossingen in verschillende vormen kunnen worden toegepast bij elke ontwikkeling die de stad doormaakt. Daarnaast wordt gewerkt aan een uitvoeringsplan, waarbij gekeken wordt hoe het 'laaghangend fruit' op korte termijn kan worden gerealiseerd. De Masterclasses zijn geëvalueerd en de resultaten (inter)nationaal gepubliceerd en gepresenteerd bij diverse bijeenkomsten. ■

Visuele impressie www.climatescan.nl

**) Manenschijn is werkzaam bij Waterschap Drents Overijsselse Delta, Boogaard bij Hanzehogeschool Groningen en Klomp bij de gemeente Hoogeveentekst*